

DR. OLÁH JÁNOS

főiskolai tanár

SZTE Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar

Szeged

Dombi Alice: Tanári minta – mintatanár

Mint a szerző írja, manapság gyakran hangoztatják, hogy nincsenek már a régi értelemben vett tanáregyéniségek, hiányoznak a tudós tanárok, azok a sugárzó tanáregyéniségek, akik akarva-akaratlanul maguk köré vonzották az ifjúságot.

Vajon valóban így van ez? – keresi a választ Fáyné dr. Dombi Alice. Azt kutatja, hogy milyen a mai pedagógusminta, mennyiben felel meg a régi elvárásoknak, és milyen új vonásokkal gyarapodott. Arra a kérdésre, hogy milyen felkészültséget kíván a ma és holnap iskolája a pedagógustól, a szerző így válaszol: „Olyan beállítódást, amely magában hordozza a nevelési szerepek gyakorlásának képességét, a hagyományos nevelői szerepeknek való megfelelést, és amely tartalmazza a jövő pedagógusképéhez való vonzódást. Ez annál inkább fontosabb, mivel mai világunkban egyre nagyobb szerepet játszanak a rugalmasan gondolkodó, cselekvő, kreatív és interperszonális kompetencia készségeivel és képességével rendelkező tudományos emberfők.”

A pedagógus-magatartás alakulása sok tényező függvénye. A pedagóguskutatás ezt több oldalról világítja meg. A pedagógiai, pszichológiai és szociológiai aspektusú vizsgálódások különböző alapállásból közelítik meg a kérdést, de vannak érintkezési pontok. A szociológia a pedagógia társadalmi szerepével, a tanári magatartás szerepsajátosságaival foglalkozik. Az etika az életértékek, hivatásértékek oldaláról közelíti meg a kérdést. A pszichológiai kutatások a személyiség-pálya megfelelés feltárását, a pedagógus-személyiség megismerését, alakítását tekintik elsődlegesnek.

A pedagógiai indíttatású vizsgálatok hivatáscentrikusak, azt a hatásmechanizmust kívánják megragadni, amely a tanár–diák interakcióban az átadás-befogadás egységén alapul. Közvetve vagy közvetlenül foglalkozik a tanári mintaadás kérdéseivel is.

A mintakövetési folyamatban szerepet játszik egyfajta utánzási hajlam. A mintát követni kívánó személy érzelmileg azonosul a mintaadóval, s ezáltal képes a minta sugallta értékeket elfogadni s követni. A szerző szerint néhány kutató megkérdőjelezi a tanári minta hatásának jelentőségét. Ezek az elméletek a vele született komponenseket tekintik döntőnek, legfeljebb 20 százaléknyi esélyt adnak a környezet (benne a tanár) hatásának. A szakemberek többsége azonban azt a nézetet képviseli, hogy a különböző nevelési stílusok a gyermek személyiségének fejlődésére, a tanulók teljesítményére eltérő hatást gyakorolnak.

Dombi Alice szerint a tanári hatékonyság tekintetében sincs egyetértés. A vélemények abban térnek el, hogy miben látják a tanári hatás titkát: a pedagógus személyiségében rejlő tényezőkben vagy a tanári mesterség gyakorlásának jellemzőiben. Ezekben a vizsgálatokban a tanári minta csak közvetve szerepel.

A tanári minta kapcsolatba hozható az eszményi pedagógus jellemzőivel. Az ideális tanár listája a nevelői, oktatói és egyéb feladatok ellátásához szükséges tulajdonságokat összesíti. A tanári minta többnyire a valóság talaján mozog, rendelkezik olyan sajátosságokkal is, amelyek nem feltétlenül méltók a követésre.

A tanári minta kapcsolatba hozható a tanártípus fogalmával. A tanártipológiák valamely jellemző sajátosság alapján csoportosítanak. A tanári minták a hivatástudattal végzett munka jellemzői alapján alkotnak olyan kategóriákat, amelyek viszonyításra adnak lehetőséget.

Fáyne dr. Dombi Alice 1990 és 1998 között a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola hallgatóinak körében többlépcsős longitudinális vizsgálatot végzett a tanári minták szerepét kutatva a pedagógussá válás folyamatában. A következő területeket vizsgálta: a tanári minta szerepe a pályaválasztásban, a tanári minták megerősítése a tanárképzés során, a tanári minták enerģosító hatása, a mintakövetés egyéni sajátosságai, a modellalakulás gyakorlati jellemzői.

A kötet tehát a pedagógiai valóság egy fontos tényezőjével, a nevelő személyiségének mintaadó elemeivel foglalkozik. Minden pedagógus figyelmébe ajánljuk, jó lenne, ha a tanári könyvtárakban fellelhető lenne.

Gyula, APC-Stúdió, 1999. 114 p. ISBN 9639135275

Dr. NAGY ANDOR
főiskolai tanár
Eszterházy Károly Főiskola
Eger

Élet- és pályatervezés

Újabb elismerést érdemlő kötet jelent meg 2001 végén a Berzsényi Dániel Főiskola Neveléstudományi Intézete és a Szókratész Külgazdasági Akadémia gondozásában, amit a szerzők a tanító- és tanárjelölteknek, valamint a szakképző iskolák 13-14. évfolyama osztályfőnökeinek ajánlanak felhasználásra.

Dr. Koncz István professzor intézetigazgató valóságos tudományos műhelyt teremtett Szombathelyen, amely 2001-ben már a harmadik jeles kiadványt adta közre.

E jegyzet egyértelműen gyakorlatra orientált, elméleti fejezeteket tartalmaz, de kiváló feladatokat és tesztek is.

A rendkívül korszerű témaválasztás újszerűen feldolgozott témakifejtésével a rendszeresen publikáló közismert tudós-szerzőket dicséri.

A kötet hét témakört mutat be, sajátosan jelenítve meg azokat, részben gyakorlatokkal, tesztekkel, feladatokkal zárva az egyes fejezeteket.

Az első témakör a serdülő-, az ifjú- és a felnőttkor pszichológiai jellemzőit mutatja be. E fejezetet jó lett volna kiegészíteni az idősor bemutatásával is, hiszen a felnőttkor nem „az élet végéig” tart. Igaz, az idős embernek már nincs pályaterve, de életterve igen. Mindenki által ismert megállapítás, hogy programadással éveket lehet adni az életnek!

Második témakörben a szerzőtől már jól ismert önismeret, önértékelés jelenik meg, amelyben olvashatunk az önmenedzselésről, az egyéni arculatformálásról is. A fejezetet igen jól hasznosítható tesztek és gyakorlatok zárják.

A harmadik rész a társismerettel és a viselkedéskultúrával foglalkozik többek között. Olyan témákat vázol föl, mint a konformizmus, deviancia, hatáskommunikáció, emberismereti ítéletalkotás, tárgyalás vállalalkozási közegekben.

A kötet negyedik fejezete többek között a hivatásról és a karierről, majd a következőkben a címet is adó életpálya tervezésről, az önmenedzselésről szól rendkívül meggyőzően.

Az osztályfőnökök számára is jól hasznosítható kötet befejező része mintegy felszólítás: „Teljes életet élni”. Lehet ennél szebb gondolat? A saját személyiség stabil értékrendjének kialakítása, a helyes pályaelgondolás, – választás, érettség a választásra... jövőt meghatározó jelentőségű minden ember életében.